

Bijbelse scheurkalender tegen angst?

Moed, angst en tegengif

‘Waar blijf je nou, Heer Jezus, zie je niet dat we bang zijn?’

Volgens de psychiater

Angst aan de hand van twee verhalen

‘Ontspanning en angst sluiten elkaar uit.’

Dit boek houdt het midden

De valkuil van de bruggenbouwer

‘Tegenstellingen fascineerden mij al van jongs af aan, het is de rode draad in mijn leven.’

En verder:

Column
Angst heeft niet altijd gelijk 3

Vrees niet
Ook niet na de verkiezingen..... 10

Je hoeft niet bang te zijn
Kinderen en enge Bijbelverhalen 12

Drie keer de angst overwonnen
Falen, zorgen, reizen..... 18

Einde van een tijdperk
OKOF stopt na 130 jaar 20

Tour de St. Paul
Missie St Paulus langs de parochies 21

En dan nog dit
Lekenforum, Petrus en denken..... 22

Service
Berichten, agenda en colofon 23

De Achterkant
Bisdomdag..... 24

Vrees niet

Redactioneel

Angst is een verschijnsel met veel gezichten. Diep in ons houdt het zich verborgen om zomaar ineens de kop op te steken. Niet altijd in ons nadeel, want het vraagt om een duidelijke respons: moeten we vluchten of moeten we vechten? Maar het antwoord erop is niet altijd direct voorhanden. In de tijd voor de verkiezingen was angst vaak onderwerp van het publieke gesprek: angst voor een grote overwinning van extreem-rechts, onzekerheid over de nieuwe *leader of the free world* in Washington, angst voor aanslagen, voor onszelf... Het was voor Alain Verheij en een aantal theologen zelfs reden om nog voor de stemlokalen openzingen een boekje uit te geven: ‘Vrees niet’. (Zij konden tenslotte ook niet weten dat de redactie van De Oud-Katholiek die titel al geclaimd had voor dit nummer.) Zo werkt angst niet alleen verlamdend, maar ook inspirerend... Maar dat we soms aardig bang kunnen zijn en dat het ons gedrag sterk kan bepalen, is duidelijk, ook persoonlijk. Lees maar de verhalen van de drie ‘helden’ op p.18, die er een weg uit aan het vinden zijn. Of van onze nieuwe

columniste Pauline Weseman (welkom!), die niet meer naar haar dochter kan doen of er niets aan de hand is in het donker en dat ‘het allemaal wel goed komt’. Pastoor Bernd Wallet doet de Bijbel maar eens open aan de hand van een citaat uit een horrorfilm en oud-psychiater Frans Kenninck biedt niet alleen een zicht op hoe angst in onze gedachten werkt, maar biedt ook gereedschap om het te lijf te gaan: ontspanning sluit de angst uit. Maar wat te doen met dat politieke gevoel van onbehagen? Inge van Maaren had een heel interessant gesprek met Bart Brandsma, die de boel op zijn kop zet als het gaat om het verschijnsel van polarisatie tussen bevolkingsgroepen: het gaat er niet om te proberen bruggen te bouwen tussen mensen met verschillende identiteiten, maar om het antwoord in het midden te vinden, juist weg van het benoemen van die verschillen. ‘Je hoeft niet bang te zijn, al gaat de storm tekeer’, zingt Annemarie Giskes met de kinderen van de kerk. En, heel misschien, wordt dat een beetje meer waar na het lezen van dit nummer...

Angst heeft niet altijd gelijk

Column Pauline Weseman

Mijn dochter van elf is bang in het donker, sinds een poging tot inbraak enkele maanden geleden. De schrik zit haar nog goed in het lijf, ondanks extra sloten, verlichting en camera. Het mooiste zou zijn als ik haar kon beloven dat er nooit meer ingebroken wordt, dat bang zijn onzin is. Maar dat kan ik niet, net zoals ik haar niet kon beloven dat haar vader niet zou overlijden aan kanker, dat ze zich geen zorgen hoefde te maken. Geen zoethoudertjes meer voor ons als ‘het komt wel goed’ of ‘het zal zo’n vaart niet lopen’.

Maar hoe stel ik haar dan gerust? Vlak voor de verkiezingen stuitte ik op een gewaagd filmpje van *#nietmijnislam*, die ageert tegen terreuraanslagen uit naam van de islam. In dit filmpje – als onderdeel van hun campagne *#fightthefear* - zie je ‘s avonds laat een vrouw bij een afgele-

gen bushalte staan. In de verte ziet ze twee Arabisch uitziende jongens op zich afkomen. Ze verstijft van schrik, maar vermant zich en vraagt hun naar de tijd. De jongens antwoorden uiterst vriendelijk en wensen haar nog een goedenavond. De vrouw haalt opgelucht adem. Gevaar geweken. Dit plot is gebaseerd op een Joods verhaal waarin een jager een naderende beer meteen wil neerschieten, zich even inhoudt en dan ziet dat de beer een mens blijkt te zijn: zijn broer.

Het is dus niet altijd goed is om je door angst te laten leiden, zegt Mostafa Hilali van *#fightthefear* in De Volkskrant. Angst wegpraten werkt niet, angst is er. Wat wel werkt is de andere kant kiezen, het risico aangaan. En daarom is deel twee van de campagne: PVV-stemmers en moslims in gesprek laten gaan om elkaars menselijkheid te ontdekken. Daar kan ik wat mee. Ik heb geen angst voor mos-

lims, wel voor inbrekers en ziektes. Ik herken de angst voor het onbekende en besef de noodzaak om ondanks dat te vertrouwen op het leven, daarbij denkend aan de *Bejahung des Lebens* volgens Dorothee Sölle: een onvoorwaardelijk ja zeggen tegen het leven. Een weg van bevrijding, weg van de angst.

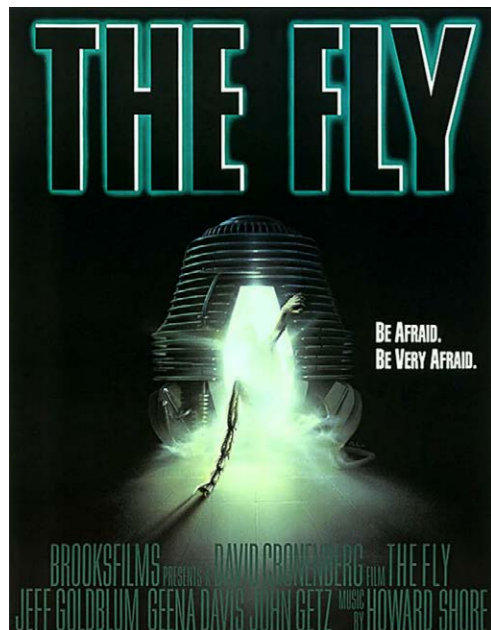
Ik kan mijn bange dochter niet meer vertellen dat we gevrijwaard zijn van narigheid, wel dat als er wat gebeurt het leven altijd weer zijn weg zal vinden, sterk genoeg is. Zelfs op de Guernica van Picasso, het schilderij over de gruwelijke Spaanse burgeroorlog, groeit een bloem, symbool van hoop.

Pauline Weseman (1972) is journalist, docent (religie)journalistiek, religiewetenschapper en oud-katholiek parochiaan in Utrecht.

‘Vrees niet’ als Bijbelse scheurkalender

Moed, angst, tegengif

Bernd Wallet | Pastoor oud-katholieke parochie Utrecht

‘Wees bevreesd’. Dat klinkt haast als een Bijbelse aanmaning. Iets wat profeten je toeroepen omdat het helemaal fout gaat in het land. Maar het is geen schriftcitaat, de quote komt uit de film ‘The Fly’ (1986): ‘Be afraid. Be very afraid’. ‘Wees bang, wees heel erg bang’. Daaraan gehoor geven is trouwens geen grote opgave als je wordt meegezogen in de ervaring van een man die door een fout in een experiment langzaam de kenmerken krijgt van een vlieg. Scheppingsorde overruled door chaos. De horrorvlieg symboliseert het tegenovergestelde van Genesis 1. Want de heilige Geest scheidt vanaf het begin orde, bijvoorbeeld door water van land te scheiden.

Wat dan, als we vandaag wanorde ervaren? Je kunt je zo onzeker voelen door alles wat er speelt in deze grenzeloze wereld, dat je angstig wordt. Als in de dagen van Noach spoelen oude zekerheden weg. Het kan allemaal zo ongrijpbaar zijn wat er op ons afkomt aan ideeën, aan vluchtelingen, aan veranderingen, aan toekomstscenario’s. De Bijbelse profeten roepen ons desondanks nergens op om angstig te zijn voor de toekomst. Integendeel. Hun adagium is juist: wees niet bevreesd! Zo’n beetje vierhonderd keer staat er zo’n soort oproep in de Bijbel (sommige predikers ronden dit om symbolische redenen naar beneden af, naar 365, voor elke dag van het jaar een, alsof het om een scheurkalender gaat). ‘Wees niet bang, want ik ben bij je’ (Jesaja 41,10).

Kompas

Daarmee staat de Bijbel lijnrecht tegenover terroristen en populistten. Deze groepen mensen hebben er juist alle belang bij om onze angst voor de toekomst te voeden. Ze zijn in hetzelfde bedje ziek, zoals ze in Vlaanderen zeggen. De een wil angst zaaien om in onze steden ons gevoel van veiligheid weg te nemen, de ander benoemt angst en isoleert groepen om zelf te groeien. Een aanslag, een tweet, een vijandbeeld – een angstcultuur is snel geschapen: een klimaat waarin alles draait om de omgang met onze angsten. Want wie wil er nou leven in angst? Niemand. Maar stel dat je het leven te mooi en te goed vindt om alles om deze angst te laten draaien. Stel dat je iets anders je kompas wilt laten zijn dan angst. Hoe helpt ons geloof ons dan verder? Wat heb ik daarbij eigenlijk aan vierhonderd keer die oproep ‘Wees niet bang’?

Verrassend is dan, als je met angst wilt omgaan, dat de christelijke traditie je op eerste gezicht eigenlijk maar weinig aanreikt om te doen. Heel wat minder in elk geval dan als je in je zondige bestaan Gods genade en vergeving wilt ervaren. Daar hebben we liturgische momenten voor en bijvoorbeeld het sacrament van de verzoening. Maar voor omgang met de meer basale chaos van het bestaan lijken we eigenlijk geen rituelen te hebben. Terwijl de heilige Schrift daar veel voller van is dan van onze zonde! Is dat niet vreemd? Is dat geen tekort in onze rijke traditie? Hoe komt het? Zijn onze angsten soms te ongrijpbaar? Zijn ze soms niet met een eenvoudig handgebaar of een woord tot zwijgen te brengen? Precies dát doet Jezus wel. In Markus 4 spreekt hij tegen de golven en de wind: ‘Zwijg stil!’ In Markus 6 zegt hij iets dergelijks tegen de leerlingen: ‘Blijf kalm! Ik ben het, wees niet bang!’ Beide verhalen helpen ons misschien verder in het omgaan met onze angst.

Schipbreuk

Markus schrijft twee stormachtige verhalen die uit het leven zijn gegrepen: de storm op het meer en Jezus die over het water loopt, terwijl de leerlingen in een boot met tegenwind zitten. De eerste christenen, van wie Markus er een is, belanden in de gevangenis, ze worden geslagen en gekruisigd, ze lijden letterlijk of figuurlijk schipbreuk. En ze vragen: ‘Waar blijf je nou. Heer Jezus, zie je niet dat we bang zijn?’ De combinatie van water en wind wijst op de totale chaos in de schepping en in ons leven. Een bootje op een meer met tegenwind of storm verbeeldt het gevoel zonder vaste grond onder je voeten te zijn; zin en samenhang worden weggeblazen. De wind steekt op, het water is woest, krachten die je als mens niet zomaar onder controle kan krijgen.

Knielen

Het gevoel komt dichtbij me als ik in het Rijksmuseum in Amsterdam kijk naar de schilderijen

van de zeeslagen die mijn voorvaderen van moederszijde, Maarten en Cornelis Tromp, voor onze Republiek tegen de Engelsen hebben gewonnen. Geef mij maar een percentage van jullie moed, denk ik dan. Misschien is het nog moediger te knielen voor de vluchtelingen op hun bootjes naar Europa toe, beeld van al die mensen op aarde, die tussen hoop en wanhoop een weg zoeken in dit kwetsbare bestaan.

Alsof het niet erg genoeg is dat alle mensen stormen en hoog opzwepende angstgolven kunnen ervaren, komt er voor hen die bij Jezus horen nog wat bij ook. En dat maakt het verhaal van ons Paasbestaan er toch niet gemakkelijker op. Want Jezus heeft in Markus 4 en 6 zijn leerlingen nota bene zelf gevraagd om uit te varen. Hij dwingt hen om het water van de dood te trotseren met hem. De leerlingen vechten in het schip met de antimacht van het leven, met onzekerheid en verlatenheid, het is een strijd om het vertrouwen te bewaren dat dit een schip is van een liefdevolle Heer. Ze ploeteren en vechten en bidden. En ze falen.

Het oog van de storm

Hoe kan dit nou onze opdracht zijn? En waarom lukt het ons niet er iets beters van te maken dan dit? Moet je kijken hoe het er met heel de schepping voorstaat? We zijn onze aardbol aan het verpesten. ‘Laudato si’, wees gezegend, God en Heer; raakt het u niet, dat wij vergaan? Terwijl ze zo verdrietig zijn en bijna zonder hoop, komt Jezus, hun meester, hun leraar, naar hen toe. Hij spreekt hun angst toe vanuit zijn kalmte, hun onzekere vragen vanuit de stilte in het oog van de storm. Het gaat bij Markus allemaal wel heel rap. Wees niet bang, zegt hij. Hier zul je niet in ondergaan. Je zult uit dit water verrijzen, Paasgemeente!

In ons leven verloopt dit zo gladjes nog niet. De leerlingen krijgen bewondering voor Jezus, maar hebben ook angst voor hem. Wat doet hij toch met

Rembrandt: De storm op het meer van Galilea

ons? Hij gaat ons in en uit. Hij neemt ons mee in het schip. Hij slaapt. Hij loopt overal overheen. Heeft hij er zoveel vertrouwen in, in ons, in onze gezamenlijke reis? Oneindig meer vertrouwen dan wij? Wie is hij, dat zelfs de storm en de zee hem gehoorzamen?

Tegengif

Markus vindt dat we wel iets kunnen doen aan onze angst. Wat, dat ontdek je als je begrijpt ‘wat er met de broden is gebeurd’, zegt de evangelist (Markus 6,52). Dat betekent dus: als je begrijpt dat hij vandaag het brood neemt, zegenet, breekt, en uitdeelt. Dat is iets anders dan muren bouwen,

grenzen trekken, anderen zien als concurrent. De aarde is vol van Gods overvloed. Natuurlijk, angst voor de chaos is reëel. Maar je kunt je leven niet bouwen rondom angsten. Wel op de orde van de hoop. Deze is wel degelijk al helemaal ergens te vinden, namelijk in het breken van het brood. In het eucharistisch leven voedt Jezus ons met het tegengif tegen de angst. Dat is de orde waarin alle mensen delen en genoeg krijgen, waarin ze zoeken naar de bron die voedt met vreugde en vertrouwen, waarin de schepping tot zijn recht komt. Richt je hart van de stormen naar het brood, en wees niet bevreesd!

Volgens de psychiater

Angst aan de hand van twee verhalen

Frans Kenninck | Is lid van de Amsterdamse parochie en was werkzaam als psychiater

EERSTE VERHAAL

Aan de kust van Noord-Frankrijk kun je Engeland zien. Je staat op een strand in Frankrijk en in de verte zie je een witte rand tussen de zee en de lucht, dat zijn de krijtrotsen van Dover. Verder naar het westen wordt de Franse kust steil, met mooie rotswanden boven het strand. In dat gebied ging ik een wandeling maken. Het was juli en de zon stond al hoog, dus eigenlijk was het al te laat om te gaan wandelen. Zwetend liep ik een heuvel op en kwam op een hoogvlakte met korenvelden. Het koren was gloeiend goudgeel en trilde in de felle zon. Het was overweldigend. Ik liep langzaam verder en boven op een heuvel ging ik zitten. Daar kreeg ik een beetje wind uit zee, heerlijk. Twee keer kwam er een fietser voorbij, die zich op een mountainbike aan het afsloven was. Onbegrijpelijk, dacht ik, wat heeft hij gemerkt van de schitterende korenvelden wanneer hij thuiskomt? Of is hij ongemerkt toch geraakt door de ruimte en het licht?

De korenvelden deden me denken aan het Italiaanse boek 'Io non ho paura' (Ik heb geen angst). Daarin ontdekt een jongen voorbij korenvelden die net zo schitterend zijn als deze, een vreselijk

geheim. En om met dat geheim te kunnen omgaan moet hij zijn angst overwinnen. Ik moest nu aan mijn eigen angst denken, die ik als kind had, hoe ik die probeerde te ontlopen in de natuur.

Ik probeerde contact te maken met iets wat tegenwicht kon bieden, maar wat dat iets zou kunnen zijn, wist ik niet. Ik probeer nu mijn gedachten los te laten, mijn hoofd leeg te maken. En alleen de weerkaatsing van de zon in het koren te voelen, net zo lang tot mijn gedachten weerkaatsingen van de zon worden. En op een moment dat ik het niet verwacht, voel ik mij zo vrij als ik me nog nooit in mijn leven heb gevoeld, alsof ik nooit in mijn leven angst heb gehad, ook niet als kind.

In het bovenstaande verhaal is sprake van angst bij de hoofdpersoon, een echo van zijn angst als kind. Die angst wordt niet nader benoemd en maakt een onbepaalde indruk. Aan het eind wordt als oplossing een overstijging beschreven van de greep waarin de persoon zich bevindt, doordat hij zich overgeeft aan een tegenkracht waarvan hij voelt dat die hem bevrijdt. Daarmee is het thema van mijn bijdrage aangegeven.

Functie en verschijnselen van angst

Angst kan optreden als reactie op een bepaalde prikkel op het moment zelf, bijvoorbeeld pijn of dreiging van gevaar. Angst kan ook optreden bij de verwachting van een toekomstig gevaar voor verwonding of verlies van het leven. Het is een sterke reactie waardoor men snel kan handelen, en het gevaar tegemoet gaan, of voor het gevaar op de vlucht gaan. Bij extreme vormen van angst kan verstarring optreden: men is dan als het ware 'verlamd door angst'. Hevige angst gaat vaak gepaard met lichamelijke verschijnselen als een bleke gelaatskleur, zweten, verhoogde hartslag en bloeddruk, hartkloppingen, droge mond, misselijkheid en diarree. Psychologisch gezien gaat angst gepaard met een vaag gevoel van dreiging of gevaar. Toch blijft het lastig om te zeggen wat angst precies is: er zijn allerlei lichamelijke reacties en er is een beleving van onrust, voorstellingen van geweld, verwachting van verlies. Te beschrijven wat je precies vanbinnen voelt, is moeilijk en in het algemeen wordt dan gebruik gemaakt van het beschrijven van een situatie waarbij de lezer zich angst kan voorstellen.

Voorbeelden van angst

De lichamelijke symptomen van angst worden wel gezien als een manier waarop het lichaam zich voorbereidt op bedreiging van buitenaf. Een duidelijk voorbeeld hiervan is, wanneer iemand met een mes voor je staat en je bedreigt; de angstreactie helpt je harder weg te rennen dan normaal. Bij een bruine beer in het wild wordt wegrennen afgeraden, omdat het dier dan juist geprikkeld wordt tot agressie. Datzelfde geldt bij een winkeloverval, men doet er beter aan rustig mee te werken met de overvaller. Minder concreet is bijvoorbeeld een stille straat 's avonds, die toch een angstig gevoel kan geven. Een ander voorbeeld is angst na een inbraak, waardoor men bang is in zijn eigen woning. Zo kan er een angst voor het bestaan zijn die concreet is, bijvoorbeeld zijn baan verliezen,

maar ook angst die onbepaald is, zoals angst voor de toekomst. Dat zijn angsten die niet meer gaan over lichamelijk geweld of direct verlies van geld of honger. De mensen 'die alles hebben' blijken bang te zijn voor verlies van status, schrijft de filosoof Alain de Botton. Hij spreekt over de angst voor het beeld dat anderen mogelijk van ons hebben: zien anderen ons als een succesvol persoon of als een mislukkeling, een winnaar of een verliezer. Een wijdverbreide misvatting is dat iedereen alles kan bereiken, dus wie verantwoordelijk is voor zijn eigen leven, is dan ook verantwoordelijk voor zijn eigen falen, ongeluk of ziekte. Zo doemt steeds de angst op om verkeerde keuzes te maken, zegt De Botton. Overigens hoeft men de angst verwekkende situatie niet zelf te kennen. Men kan angst 'aangepaard' krijgen, zodat men bang wordt voor bijvoorbeeld immigranten in het algemeen, in plaats van in alle rust oog te hebben voor de specifieke problemen die landverhuizen nu eenmaal geeft.

Angst die belemmerend werkt

Er is niets mis met angst die ergens voor waarschuwt: het is goed om op te passen voor mogelijk gevaar zodat men geen te vermijden gevaar loopt, maar er zit een andere kant aan. Wanneer de angst niet in verhouding staat tot het gevaar, gaat ze belemmerend werken. Bijvoorbeeld: op straat moet men uitkijken, maar je kan het gevaar van tevoren berekenen op grond van algemene ervaring en dan is er geen reden thuis te blijven. Bij straatvrees durft iemand in het geheel de straat niet meer op. Eerst lijkt het te helpen om minder naar buiten te gaan of minder ver, maar in de praktijk komt de angst terug en durft de bewuste persoon steeds minder, zodat hij of zij soms tenslotte helemaal niet meer buiten komt. Een bijzondere angst is angst bij een psychose, zoals bij iemand die bang is voor hallucinaties, dingen zien die er niet zijn, bijvoorbeeld soldaten of monsters die hem of haar achtervolgen; of bij iemand die bang is door

wanen, dingen geloven die niet waar zijn, bijvoorbeeld dat iemands gedachten gelezen worden door een buurman. Wanneer de betrokkene daarvoor gaat handelen, kunnen er gevaarlijke dingen gebeuren.

Behandeling

Een belangrijk principe in de behandeling van angst is, dat ontspanning en angst elkaar uitsluiten. In ontspannen toestand kan men de angstige situatie of de angst zelf onder ogen zien. Men gaat het gevaar tegemoet en ontdekt dat het niet gevaarlijk is. De ontspanning kan op veel manieren bereikt worden, met hulp van adem oefeningen, spierontspanning, ontspannende fantasieën, ontspannende medicijnen, en dat alles in een veilige situatie met een behandelaar. De angst kan in kleine stappen tegemoet worden gegaan, of in een keer. Bij ieder mens kan men de meest passende aanpak zoeken. Bij straatvrees leert de betrokken persoon het 'gevaar' letterlijk stapje voor stapje te trotseren. Angst dempende medicijnen helpen daarbij, maar er moet geoefend worden in de 'gevaarlijke' situaties, zodat ervaren wordt dat de angst overbodig is. Je zou kunnen zeggen dat men zijn angst moet 'ontstijgen', boven zijn angst uit moet stijgen. Bij een psychose kunnen medicijnen niet gemist worden.

Bezetenheid

2000 jaar geleden leefde in het Midden-Oosten het idee dat ziekten veroorzaakt worden door een geest of een duivel die in de mens is gekomen en hem of haar heeft ziek gemaakt. Vijfhonderd jaar daarvoor was in Griekenland de idee opgekomen (door goede observatie van de zieken!) dat ziekte met een verstoord functioneren te maken heeft en men ontwikkelde de theorie dat iets fout was gegaan met de stroming van de lichaamssappen in het lichaam. De Griekse arts Hippocrates (rond 400 v.Chr.) had een uitgewerkte theorie met bijbehorende behandelingen. Aan deze traditie kwam

een eind door het opkomende christendom, dat de verhalen van geestuitdrijvingen in de Bijbel als goddelijke voorbeeld zag. Mensen met epilepsie of met een psychose waren door duivels bezeten en die moesten krachtdadig worden uitgedreven. Een dieptepunt waren de heksenvervolgingen. Pas in de zeventiende eeuw veranderde het denken en pas in de negentiende eeuw kregen psychiatrische patiënten een menswaardige behandeling. Zelfs in onze tijd kan het gebeuren, dat in het Midden-Oosten een vader zijn vierjarig dochttertje doodt (u leest het goed), omdat hij denkt dat ze door een duivel bezeten is. Het is dus een gevaarlijke weg om zo te denken. Men doet er beter aan de demonen uit zijn eigen denken te bannen.

Bevrijding

Blijft de vraag: Zou het geloof kunnen helpen? Ja, wanneer je in gedachten houdt dat ontspanning de angst doet 'smelten'. De kerk hoeft geen psychotherapie aan te bieden, maar kan mensen helpen zich te ontspannen door hen te helpen vrede te vinden. En dan niet als een vrede in de verte, maar vrede als een manier om niet meer onnodig bang te zijn. Zoals het gezegde luidt: 'er is geen weg naar de vrede, vrede is de weg'. Persoonlijk zie ik de kerk als inspiratie tot vrede en niet als licentiehouders van de enige ware vrede, want daar heb je als angstig mens geen boodschap aan. Wanneer je als kerk een angstig mens vrede kan laten ervaren, heb je heel veel bereikt. God verschijnt dan in ons handelen als gelovigen. Misschien vraagt iemand zich dan af, waar de inspiratie van die kerk vandaan komt, en komt hij of zij een kijkje nemen in de dienst. Zo vergaat het bijvoorbeeld pastoor Hans de Rie in zijn werk in Rotterdam: hij luistert en accepteert de mens die vertelt wat zijn hart bedrukt, en degene die spreekt, voelt zich gehoord. 'Eindelijk' iemand die wil horen wie hij of zij echt is, en laat merken dat zijn of haar verhaal ertoe doet.

TWEDE VERHAAL

Ik eindig met een tweede verhaal, het verhaal dat bekend staat als 'Jezus en de overspelige vrouw'. Hierin houdt iemand, de vrouw, zich niet aan de regels en daarom zou zij gestenigd moeten worden. De farizeeën leggen dit aan Jezus voor, mogelijk (en dat is de kracht van het verhaal) omdat zij zelf niet zo zeker zijn. Hier speelt de man-vrouw-verhouding: de angst van de man dat hij niet zo dominant is als hij denkt, maar afhankelijk is van de welwillendheid van zijn vrouw als het gaat om een huwelijk. Gaat zij vreemd, zo ja, wat kan hij eigenlijk doen? Bovendien roept haar vreemdgaan zijn verboden wens op om ook vreemd te gaan. En de angst voor die wens kan krachtdadig onderdrukt worden door haar te steniigen.

Meditatie bij het tweede verhaal

De meditatie in de Amsterdamse oud-katholieke kerk onder leiding van onze vrouwelijke priester begint met ontspanningsoefeningen en met het tot rust laten komen van de ademhaling. Daarna is er een stiltemeditatie als voorbereiding op een meditatie volgens Ignatius van Loyola, waarin je je een verhaal kiest uit het leven van Jezus en dat je je zo levendig mogelijk voorstelt. Alsof je erbij bent. In dit geval het verhaal van Jezus en de overspelige vrouw.

Maar in de vroege was Hij alweer in de tempel en heel het volk stroomde naar Hem toe. Hij ging zitten en onderrichte hen.

In stilte proberen we ons voor te stellen hoe Jezus daar staat te spreken met een groep mensen om hem heen, in de zon, voor de ingang van de tempel.

Nu kwamen de schriftgeleerden en de farizeeën aanzetten met een vrouw die betrapt was op echtbreuk. Ze brachten haar voor Hem en zeiden: 'Meester, deze vrouw is op heterdaad betrapt op echtbreuk. Mozes heeft ons in de wet voorgeschreven zulke vrouwen te steniigen. Hoe staat u daartegenover?'

In de stilte proberen wij ons voor te stellen hoe we daar aanwezig zijn, eerst als toeschouwer, en dan dichterbij: in wie herkennen we onszelf? Misschien herkennen we ons in de verschillende personen: het slachtoffer, degenen die de wet willen handhaven, de omstanders die de groepsdruk voelen, Jezus die een standpunt moet innemen.

Met deze vraag wilden ze hem op de proef stellen, om te zien of ze een aanklacht tegen hem konden indienen.

Nu is de vraag, hoe wij reageren, en waar het ons aan doet denken.

Maar Jezus bukte zich om met zijn vinger op de grond te schrijven. Toen ze op een antwoord bleven aandringen, keek hij op en zei: 'Wie van u zonder zonde is, moet dan maar als eerste een steen op haar werpen.'

Weer in stilte vragen we ons wat er in die gefantaseerde situatie door ons heen gaat: blijven we daar staan met een steen in onze handen?

En weer bukte hij zich om op de grond te schrijven. Zij echter trokken na die woorden weg, de een na de ander, te beginnen met de oudsten, zodat hij alleen achterbleef met de vrouw daar vóór hem.

Ons wordt gevraagd in onze voorstelling ook daar achter te blijven.

Jezus keek op en vroeg haar: 'Waar zijn ze gebleven, vrouw? Heeft niemand u veroordeeld?' 'Nee Heer, niemand', antwoordde ze. Waarop Jezus zei: 'Ik veroordeel u ook niet. Ga nu maar, en zondig voortaan niet meer.'

Nu zie ik mijzelf naar Jezus toegaan, knielen en mijn hoofd aan zijn voeten leggen, dankbaar dat ik niet veroordeeld zal worden.

Vrees niet

Ook niet ná de verkiezingen

Alain Verheij

Als theoloog met een verleden in de PKN, een charismatische gemeente én een Nederlands Gereformeerde kerk is het mij een eer om dit voor De Oud-Katholiek te schrijven. Na al mijn kerkelijke omzwervingen had ik vorig jaar namelijk voor het eerst in lange tijd weer het gevoel werkelijk thuis te komen in een liturgie. Dat was in een oud-katholieke kerk, in Utrecht. Voor het eerst in mijn leven deed ik mee aan de Vastentijd, een gebruik dat langzaam maar zeker ook doorsijpelt naar protestantse kringen. Het was een bijzondere periode van bezinning – terugkijken op wat er beter kon, dankbaar zijn voor wat ik had. Een nieuwe verbondenheid zoeken met God, de wereld en mijzelf.

Voortdurende herhaling

Op de avond voor Pasen zat ik met een kaarsje in de oud-katholieke kerk in Utrecht. Voor boetedoening en een kyrië, voor lezingen van de aloude heilige teksten, voor de eucharistie – de verlossing die zich zintuiglijk manifesteerde. Toen de opstanding werd ingeluid en de lichten in de kerk aangingen, hieven hart, ziel en stem een loflied aan. Daarna verliet ik de kerk als een hernieuwd mens. En toch, een jaar later, is er wéér een vastentijd. Wéér genoeg dubieuze historie om te evalueren, wéér een noodzaak om de verbondenheid terug te zoeken. Wéér het verlangen naar de lente die aanbreekt met de opstanding van Christus. Maakt dat de ervaring van vorig jaar minder mooi? Worden geloof, hoop en liefde minder waard doordat we weten dat ze permanent worden bedreigd door nihilisme, angst en vervreemding? Nee – ze worden des te meer waard. En juist

die voortdurende herhaling van dat schema (ellende, verlossing, dankbaarheid, leerden wij gereformeerden) is mijn heilige roeping als gelovige.

Vrees niet

Dit jaar hangt mijn vastentijd onlosmakelijk samen met de verkiezingsperiode. Die is nu voorbij, en in de naweeën van de campagneperiode maak ik ook daar de balans op van wat ik heb gedaan. Wat beter had gekund, wat voortaan anders moet en wat goed was. Ik mengde me dit jaar heel actief in het publieke politieke debat, omdat het zo doorspekt was van angst. Waar angst speelt, spreekt de ziel van een land. Dat gaat dieper dan bestuurlijk beleid en wetgeving – als er een tijdgeest wordt blootgelegd, mogen de theologen meepraten. Daarom nam ik (het zal ongeveer de dag na Trumps verkiezing zijn geweest) contact op met een uitgever, Ark Media. Er moest een boekje komen, ruimschoots voor de Nederlandse verkiezingen. Schrijvers hadden we nog niet, een concrete invulling ook niet, maar dit moest de strekking worden, en werd uiteindelijk ook de titel van het boekje: Vrees niet.

Eigen angsten bewaarheid

Achteraf sprak ik diverse christenen die gelijktijdig op hetzelfde idee waren gekomen: thema-avonden of artikelen rondom dat ene thema: vrees niet. Ook de redactie van De Oud-Katholiek heeft deze woorden uitgekozen voor dit nummer. Kennelijk

hangt dat ene zinnetje in de lucht, en als gelovigen daar zo eensgezind mee bezig zijn, concludeer ik: daar moet een zegen op rusten. Het is een bekend mechanisme voor bijbellezers: angst is een verkeerde raadgever. Uit angst wilde het volk een sterke leider, Saul – dat liever dan een onzichtbare God als je koning. Uit angst wilde Juda zich vrijwillig overgeven aan tirannen in Assyrië – dat liever dan hopen op een onzichtbare God die je redt. Uit angst voor de Romeinen én voor het omvallen van gevestigde religieuze structuren timmerde het volk Jezus de wereld uit. De teneur is altijd dit: als een volk bang wordt, wordt het eensgezind en geeft het zijn eigen vrijheid op. Zo zorg je er ironisch genoeg juist voor dat je eigen angsten worden bewaarheid.

Heilige roeping

Vrees niet, hielden de profeten het volk steeds voor. Vertrouw op een wereld die in Gods hand is. Blijf trouw aan de overgeleverde waarden, aan geloof, hoop en liefde, want de waarheid zal u vrijmaken. En pas nou toch op met de rigoureuze keuzen voor dubieuze leiders die je van de drup in de regen zullen helpen. Daar komt niets goeds van. Dat was ook de teneur van het boekje Vrees niet, waaraan twaalf uiteenlopende auteurs mee hebben geschreven. Allemaal hadden ze een andere invalshoek, een ander interessegebied, maar deze rode draad gaven ze mij en alle andere lezers mee: het is een heilige roeping voor een christen om niet te vrezen. Een profetisch pamflet in een roerige tijd.

George Romney, Woede, Jaloezie en Angst, Google Art Project

Het laatste woord

Inmiddels is de verwarrende verkiezingsuitslag bekend. Terwijl ik dit schrijf, staat er een live-blog open waarin ik op de hoogte word gehouden van de ontwikkelingen rondom een terroristische aanslag in Londen. De vraag dient zich aan: hoe zit het nu, met dat 'niet vrezen'? Is de angst misschien niet gewoon terecht? Ja, de angst is terecht. Angst voor terrorisme, islamitisch of niet. Angst voor klimaatverandering. Angst voor groeiende ongelijkheid en verdeeldheid. Angst voor de opkomst van extremistische politieke partijen. We hoeven het nieuws maar te lezen of we zien het waar worden voor onze ogen. Maar er is ons nooit gezegd dat het makkelijk zou worden. Tijdens deze vastentijd ben ik het boek Jesaja aan het lezen. De man roept oordeel na oordeel over de gelovigen af, en roept dan dat ze niet mogen vrezen. De man kondigt ballingschappen en wereldoorlogen aan – en eindigt vervolgens zijn boek met de belofte van een

nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Precies daarin schuilt het geheim van Vrees niet. Natuurlijk wist ik op tweede paasdag al dat mijn zalige gemoedstoestand weer zou zakken. Natuurlijk wist ik bij het publiceren van dat boekje dat ik er geen land mee zou redden. Natuurlijk wist Jezus dat hij aan het kruis zou belanden en dat zijn volgelingen een weerbarstige geschiedenis gingen doormaken. Maar je weet ook dat het wéér Pasen zal worden. In de kerk laten we dat het laatste woord krijgen. Op een niveau dat veel dieper ligt dan berekeningen, analyses en coalities speelt er in onze ziel een permanente strijd tussen vrees en hoop. Daarom blijven we, realistisch als we zijn, elk jaar weer de lijdenstijd gedenken. In de stugge, eigenwijze, gezegende overtuiging dat het uitloopt op opstanding. Dat heerlijke gerucht blijven verspreiden, tegen de klippen op, eerst tegen onszelf, dan tegen onze naasten, is onze enige, allerheiligste plicht.

Alain Verheij (1989) is reliblogger en zelfbenoemd 'Theoloog des Twitterlands'. Hij schopt graag relletjes op internet waarbij hij naar eigen genoegen zowel atheïsten als conservatieve christenen op de kast krijgt. Het boekje Vrees niet is nog te verkrijgen via Ark Media: <http://tinyurl.com/kc48wap>

Je hoeft niet bang te zijn

Enge bijbelverhalen en kinderen

Annemarie Giskes-Parmentier | Parochiaan OKK Hilversum

Als moeder van drie kinderen, als leerkracht op een basisschool en als onderdeel van de kinderkerkleiding in onze parochie heb ik heel veel te maken met kinderen. Om deze kinderen vertrouwd te maken met de Bijbelverhalen, de liederen en de manier van vieren in de kerk hebben we een enthousiaste groep leiding, die elke zondag een kinderkerkdienst voorbereidt. Kinderen horen hier op hun eigen niveau Bijbelverhalen en leren te vieren met liedjes, gebeden en verwerkingen. Hoe mooi en hoe makkelijk is het om positieve verhalen te vertellen, positieve ervaringen te horen en positief te eindigen met een mooie verwerking? Maar wat als diezelfde kinderen nu net verdrietig zijn, of juist bang? Hoe kun je dan de dienst in de kinderkerk tot een goed einde brengen zodat de kinderen toch met een goed gevoel naar hun ouders gaan?

Niet alleen tijdens de kinderkerk, maar ook thuis en op school worden verhalen verteld om onze kinderen te leren over de Bijbel en het geloof. En met behulp van deze verhalen kunnen we verschillende thema's bespreekbaar maken, bijvoorbeeld om te leren dat je sterker bent als je samen bent of hoe je goed kunt zijn of doen voor een ander. Maar hoe komen deze verhalen op kinderen over en wat doen ze ermee? Vaak worden Bijbelverhalen verteld vanuit een zekere gewenning, zonder dat we erbij stilstaan wat voor indruk ze eigenlijk kunnen maken op kinderen die ze (soms voor het eerst) horen. Het verhaal kan zo heel anders overkomen dan bedoeld. Kinderen denken concreet en betrekken het verhaal op zichzelf, ze zijn geneigd zich direct te identificeren met de personen uit het

verhaal. En hoewel we graag positief zijn, komen er ook vaak minder fijne thema's aan de orde: Jozef die in een put wordt gegooid door zijn broers, Jezus in een bootje tijdens een storm op zee; de ene verschrikkelijke gebeurtenis volgt op de andere. En wat dan? Hoe ga je om met een kind dat bang wordt door het verhaal of dat er zo door aan het denken wordt gezet dat het het verhaal ook op andere situaties betreft?

Angst hoort erbij en alle kinderen zijn wel eens ergens (een tijdje) bang voor. Deze angst neemt pas af als het kind met zo'n enge situatie durft om te gaan: als je kind angstig is voor honden, ga dan samen de hond aaien. Doe het zelf voor en het kind zal eerder vertrouwen krijgen dat het veilig is en het voorbeeld volgen. Door te laten zien hoe je zelf met angstige situaties omgaat, geef je vertrouwen en door met kinderen in gesprek te gaan over wat hen bezig houdt, horen zij de ervaringen van anderen of worden situaties geschetst waarmee ze zelf ook te maken krijgen of hebben. Dat geeft herkenning en stelt voorbeelden. Zo kan een kind het vertrouwen krijgen dat het goed komt en draaien we het negatieve of verdrietige tóch om naar het positieve.

Verhalen kunnen dus behoorlijk 'binnen' komen bij kinderen. Erover praten kan verhelderend werken, ze snappen beter wat er wordt bedoeld of kunnen het verhaal beter plaatsen. En zingen natuurlijk! Ook dat kan ze helpen om zich beter te voelen, hun angst te overwinnen. Een liedje zingen kan troosten of geruststellen. Ik denk hier direct aan het liedje 'Je hoeft niet bang te zijn, al gaat de

**Je hoeft niet bang te zijn
al gaat de storm tekeer.
Leg maar gewoon je hand
in die van onze Heer.**

**Je hoeft niet bang te zijn
als oorlog komt of pijn.
De Heer zal als een muur,
rondom je leven zijn.**

**Je hoeft niet bang te zijn
al gaan de lichten uit.
God is er en Hij blijft,
als jij je ogen sluit.**

Tekst: Jan Visser
Muziek: Nando van Essen
© 1979 Unisong Music Publishers /
Small Stone Media

storm tekeer, leg maar gewoon je hand in die van onze Heer'. Als je goed luistert naar de tekst, leer je dat de angst juist wordt overwonnen, omdat Jezus zelf in de boot zat en omdat hij de wind en het water rustig heeft gemaakt. Door te luisteren en te zingen leer je te leven vanuit het besef dat God er is en met je meegaat. Zelfs op momenten van angst, wanneer je denkt dat je helemaal alleen bent. Hij draagt ons, ook als we bang zijn.

Dit boek houdt het midden

De valkuil van de bruggenbouwer

Inge van Maaren

Wij tegenover zij; vrouwen-mannen, burgers-'Den Haag', 010-020, moslims-niet-moslims, boven- en onder de rivieren, de opsomming wij versus anderen is eenvoudig zelf aan te vullen. Dat deze vorm van denken maar al te makkelijk kan ontsporen in de samenleving, zien we om ons heen. Bart Brandsma, sociaal en politiek filosoof, trainer en consultant, onderzocht de werking en vaste patronen van het zwart-wit denken. In zijn boek 'Polarisatie, Inzicht in de dynamiek van wij-zij denken' schrijft hij onder andere over mensbeelden, de rollen die gespeeld worden, de mogelijkheden en beperkingen van dialoog, conflicten en depolarisatie.

Zomaar een praatje in de wachtrij voor de kassa. Over de drukte, het weer. De mevrouw achter mij - het donkere haar stijlvol opgestoken, haar huid wat meer gekleurd dan mijn winterbleek, zegt dat ze hoopt dat het gauw lente wordt. Maar dan veranderen gespreksonderwerp en toon als ze vertelt hoe ze zojuist, wachtend om te kunnen oversteken, werd toegesnauwd door een man: 'Die buitenlanders staan ook altijd in de weg!!'

Die. Wij en zij. Uiteendrijving. Polarisatie.

Onderwerpen die een lezer ook kan herkennen in de eigen kleinere sociale omgeving van familie, werk, kerk en woonomgeving. Na het lezen van het boek praat ik verder met Bart Brandsma.

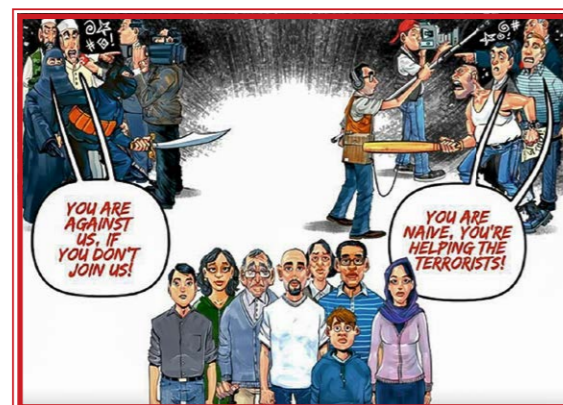
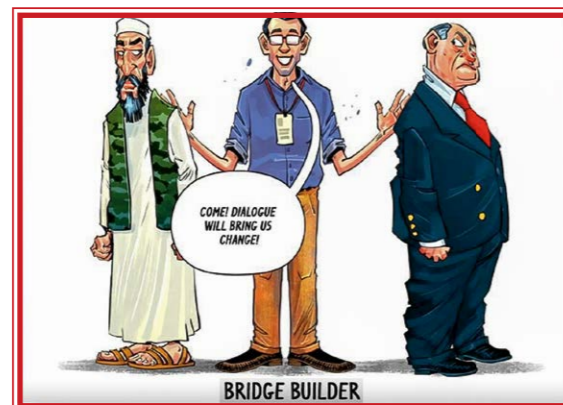
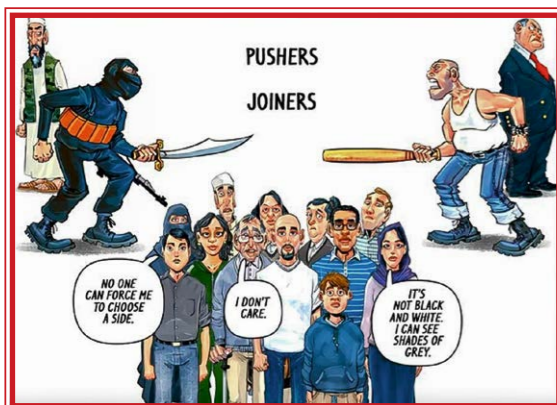
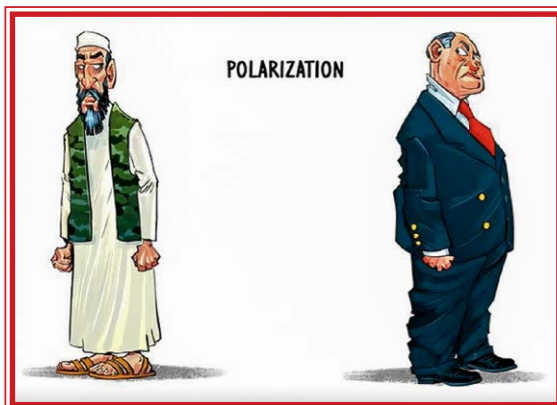
Het wij-zij denken in de samenleving lijkt te zijn toegenomen. Zijn wij zo veranderd?

We zijn voor mijn idee wel gevoeliger geworden voor praten in identiteiten. Zodra er een probleem is, maken we er een identiteitsvraagstuk van. Na de coup in Turkije klinken hier direct vragen of de integratie mislukt is en of een Turk nou een Turk of een Nederlander of een Turkse Nederlander of

een Nederlandse Turk is. Het wordt een vraag over identiteit, terwijl het misschien veel simpeler is om er een vraag over loyaliteit van te maken. Niet 'wie is die ander?', maar 'waar ligt zijn of haar toewijding, zorg, inzet en enthousiasme?'

In de tijd van verzuiling in de vorige eeuw speelde dat wij-denken ook, maar het leek minder te ontsporen dan nu.

Kenmerkend voor de verzuiling is dat er een pacificatie was bedacht. Aan de top van de zuilen regelden mensen dingen met elkaar. De rest leefde langs elkaar heen en dat vond niemand

Bart Brandsma beschrijft vijf rollen binnen de dynamiek van polarisatie: de *pusher*, degene die op één van de tegenpolen het hardst roept, de *joiner*, die sympathiseert met de pusher, maar minder ver gaat,

de *silent*, hij of zij in het neutrale, onverschillige of genuanceerde midden, de *bridgebuilder*, boven de partijen en niet altijd effectief, en de *scapegoat*, de zondebok, iemand moet 'm toch zijn...

problematisch. Je ziet zoets ook in buurten waar bepaalde groepen mensen bij elkaar wonen. Soort zoekt soort of met een Engels spreekwoord: *Birds of a feather flock together*. Wij mensen doen dat graag, het geeft herkenning en het voelt veilig.

Maar dan bemoeien we ons niet met een andere 'soort'...

Dat je langs elkaar leeft hoeft je tot op zekere hoogte niet problematisch te vinden. Er is veel ingezet op spreidingsbeleid in de wijken: je mag niet bepaalde wijken met alleen maar bepaalde mensen hebben. Maar als mensen dat nou heel graag willen en ze vallen daar niemand mee lastig, wat is daar dan tegen? In harmonie samenleven kan ook heel goed betekenen dat je langs elkaar heen leeft en dan - daar staat wel een beetje de filosoof in mij op - wil ik weten: Wat is dat nou, in harmonie? Is dat langs elkaar heen leven, is dat heel intensief samenleven? Is dat conflicten en confrontaties aangaan of juist vermijden?

In uw boek schrijft u: 'Vrede is een lange rij van conflicten waar we goed mee om zijn gegaan.'

Mijn definitie van harmonie en vrede is die situatie waarin je conflicten en verschillen wel doorgemaakt hebt, maar bewezen hebt dat je ze kunt hanteren en vervolgens toch door één deur kunt. Conflict zit ingebakken in de menselijke conditie. Misschien is dat wel een verwijzing naar de gedachte 'de mens is zondig'. We moeten onder ogen zien dat wij - in christelijke termen - zondig zijn of, in wereldse termen, dat we conflictueuze wezens zijn. In eerste instantie vechten we voor ons zelfbehoud en denken we: Wie kan ik hier de schuld geven? Dan kunnen we zelf meteen weer verder. Je moet onder ogen zien wat de mens is en een sprong maken. Een geloofsprong. Of een sprong naar beschaving. Geloof, inspiratie of wereldbeschouwing wordt dan een antwoord op dat biologische

verhaal. Geloof zou het beste van wat je in je hebt moeten aanspreken en je over je eerste reflexen heen moeten trekken. Verschillen of diversiteit vinden we in eerste instantie helemaal niet zo plezierig, ze zijn eerder lastig en bedreigend. We doen wel alsof we het allemaal leuk moeten vinden, maar zo zijn we biologisch niet geprogrammeerd. We delen liever in: goed-fout, vriend-vijand, maar gelukkig zijn we ook beschaafd of christelijk of islamitisch en hebben we veel geleerd. Maar ik zie dat echt als de tweede stap. Als we daar goed in worden, dan kunnen we ons zelf trainen in het omgaan met verschillen en conflicten. Trainen in vrede, en dat klinkt misschien raar, is trainen in conflicten.

Hoe komt het dat we dat omgaan met conflicten nu blijkbaar minder beheersen met als gevolg een toenemende polarisatie?

Omdat de verschillen nu wel echt heel dichtbij komen. Denk aan aanslagen. Maar dat is al een geframed verschil. Want hou me te goede, het is niet de islam die daar bezig is. Dat is IS, dat zijn de *pushers*. Er wordt van allerlei kanten geroepen: Kijk uit, je bent naïef, er is gevaar! En je gaat je verhouden tot de identiteiten die tegenover elkaar worden gezet. Dit is echt iets van alle tijden. In de jaren dertig speelde het en nu weer.

Die identiteit is een belangrijk element in uw gedachtengang.

Ja. Veel mensen zijn bezig met het uitvinden van hun eigenheid. Dat is een raar soort illusie, want zo autonoom zijn we niet. We denken dat we een heel origineel levenspad uitvouwen, maar eigenlijk reageren we voornamelijk op wat we uit onze omgeving oppikken. Je stelt jezelf met dat ideaal van autonomie in het middelpunt van de wereld, maar je staat er vervolgens wel heel erg alleen; het grotere verhaal ontbreekt. Misschien is dat wel de kern van de onmacht van veel mensen: We hebben een dragend verhaal nodig. En dat verhaal

ontwerpen we echt niet zelf. Je komt niet sterker te staan met een zelfgeschapen wereldbeeld. Ik denk dat je moet leunen op tradities en je moet verhouden tot iets wat groter is dan jouzelf.

U schrijft over de gemeenschap, de grote groep in het midden. Is dat uiteindelijk de plaats waar samenleven toekomst heeft?

Ja. Ik train bijvoorbeeld burgemeesters en ook politiemensen, docenten en officieren van justitie. Op een gegeven moment moeten zij stem kunnen geven aan dat midden. En zij moeten dat met zo'n verbeeldingskracht doen, dat mensen zich echt aangesproken voelen. Je moet dus waarden van dat midden benoemen en je hebt een verhaal nodig. En wat ik nou juist bij zoveel leiders zie, is dat het geloofwaardige verhaal ontbreekt. Heeft iemand wel zo'n verhaal, valt hij met zichzelf samen, dan willen mensen daarin meegaan. Neem Wilders: hij valt met zichzelf samen en mensen geloven hem. Bij het zien en horen van Jesse Klaver denken mensen: Hij is authentiek, eerlijk. Ofwel: Je brengt jezelf in en dat heeft een magneetwerking. Dat valt niet te leren. Ik kan niet een methodiek maken, waardoor een professional dat gaat beheersen, je moet het echt uit jezelf halen. Kun je de juiste toon vinden, kun je de aansluiting vinden, kun je luisteren? En kun je een positie kiezen waarbij je geloofwaardig te midden van die mensen staat? De meeste mensen blijven liever in de positie van de bruggenbouwer. Dan hang je er wat boven en ben je objectief, neutraal en rationeel.

U stelt dat de bruggenbouwer de polarisatie eerder voedt dan dat de tegenpolen nader tot elkaar worden gebracht.

Ik had mijn boek ook 'de valkuil van de bruggenbouwer' kunnen noemen. Dat je met de allerbeste intenties mensen toch bezig gaat houden met identiteit en tegenstellingen. Brandstof voor wij-zij denken! Ik ben niet tegen het benoemen van een

conflict, maar je moet weg van de tegenpolen naar een andere doelgroep, naar dat midden en naar een ander vraagstuk. Ook in de interreligieuze dialoog is men steeds weer bezig met identiteit. Telkens praten moslims, christenen en humanisten weer over wat hun eigenheid is. Maar dat vraagstuk sla ik vaak over. Praat ik met iemand, dan ben ik niet bezig met zijn of haar identiteit ten opzichte van die van mij, maar proberen we de vraag te vinden waar wij beiden binding mee hebben. Echte leiders doen dat en er wordt naar ze geluisterd, want zij nemen de ander serieus. Daarom is die middenpositie zo krachtig, je spreekt mensen aan en bevraagt ze. En als je geloofwaardig bent, voelen mensen zich erkend. Ze komen dan naar jou, naar dat midden toe. Neem je de positie van bruggebouwer in, dan ben je met je hoofd bezig en probeer je verschillende identiteiten te verbinden, maar het echte vraagstuk is loyaliteit en niet identiteit. Een Turkse Rotterdammer die ondernemer is, heeft loyaliteit met de buurt en de afzetmarkt. Heeft hij kinderen, dan heeft hij ook een loyaliteit met een school en natuurlijk is er ook loyaliteit met het thuisland. Misschien kijkt hij wel vijf uur per dag televisie om te weten hoe het in Turkije gaat. Ik wil graag die loyaliteiten in beeld hebben. Iemand wordt radicaal als hij geen loyaliteit meer met het midden heeft. Breng een persoon in kaart met al zijn loyaliteiten in plaats van alleen maar zijn identiteit.

Dat midden klinkt wel onopvallend en onaantrekkelijk grijs...

Je in dat midden begeven betekent dat je minder zichtbaar wordt. Dat vinden we niet prettig. Je gaat wat minder zitten op die autonome positie, waar we zo op gesteld zijn: 'Hé, kijk eens, ik ben iemand. Ik heb een origineel levenspad'. Maar juist daar in het midden kunnen mensen een geloofsrol pakken. De rol waarbij je precies die vraag weet te vinden over wat mensen bindt. Waarbij je mensen die geneigd zijn om uiterste posities

Bart Brandsma

te kiezen, aanspreekt op zo'n manier dat ze zich erkend voelen en naar je toe komen in het midden. Uiteindelijk is dat midden onze garantie op vrede. Loop je daaruit weg dan is er veel meer kans op totale strijd. Dus eigenlijk is het de mooiste rol. De prijs die je ervoor betaalt is die van de zichtbaarheid; je staat niet in de spotlights.

Boven het laatste hoofdstuk in het boek staat 'Urgentie, urgentie, urgentie'. U heeft een missie?

Ja, het is zo'n vanzelfsprekendheid dat ik dit te doen heb. Ik heb het gevoel dat ik hierin een talent heb en dat heb ik terug te geven. Dit moet ik doen. Ik wil de verbeeldingskracht vinden waardoor mensen voelen: Ah, het kan ook anders! Ik ben filosofie gaan studeren en leerde kijken welke verbeeldingskracht er aanwezig is in de wereld. Het is mijn missie om dit polarisatie-denkkader verder te brengen. Tegenstellingen fascineerden mij al van jongs af aan, het is de rode draad in mijn leven. Ik kom uit een harmonisch gezin; wij waren geen kampioen in ruzie maken. En dan kom je iemand tegen die daar heel goed in is. Zo begint het, je leert het spanningsveld te hanteren. In ieders leven

"Urgentie, urgentie, urgentie."

In zijn helder geschreven en boeiend boek bepleit Brandsma een nieuwe aanpak van polarisatie. Hij leert doorzien wat er gaande is achter conflicten en polarisatie en biedt praktische handvatten. 'Het eerste basisboek polarisatie voor de professional' staat op de omslag. Ongetwijfeld, maar ook de leek die in de eigen omgeving geconfronteerd wordt met conflicten en wij-zij denken doet er goed aan dit boek te lezen. Te koop via www.polarisatie.nl.

Bekijk op deze website in ieder geval ook het informatieve cartoonfilmje, waarin duidelijk wordt gemaakt wat polarisatie in grote lijnen inhoudt en veroorzaakt.

zijn telkens weer spanningsvelden te herkennen en in feite gaat mijn hele boek over het omgaan met spanning. Met als grote vraag: Hoe kun je in het midden staan? Daar wil ik ooit nog een keer een boek over schrijven. Onze grote voorbeelden, zij kunnen precies in het midden staan.

U noemt Mandela in uw boek.

Mandela. Ja. En, als je christelijk bent, Jezus.

Jezus riep toch ook wel confronterende dingen en belandde vaak in conflicten.

In het geloof zit een fundamentele erkenning van het donkere duister en van het conflict. Begin er maar eens mee dat ook te erkennen. In feite zit dat ook in de liturgie ingebakken, als het *mea culpa* aan het begin van de mis klinkt. En dat 'hebt uw vijanden lief' is wel heel extreem, maar daarmee ook de ultieme uitdaging. Kun je een positie kiezen waarbij je geloofwaardig te midden van mensen staat? Als ik een training geef bij politiemensen die werken in een buurt met veel migranten en een agent zegt: 't Kan allemaal wel zijn, Bart, maar ik ben PVV-aanhanger' dan moet ik in mijzelf iets mobiliseren waardoor die politiemans voelt: Bart hoort mij en hij erkent mij ook. Zijn loyaliteit is gericht op het politievakmanschap en daar kunnen we het met elkaar uitstekend over hebben. Er zijn allerlei opinies en meningen, maar het vraagstuk dat bindt is: Hoe kunnen politiemensen effectief zijn op straat? Hoe maken ze ruimte om de ander te ontmoeten? De kunst van het midden. Het is een niet geringe opdracht en we zijn er niet zo goed in om in dat midden te staan en het daar uit te houden. Het is hondsvermoeiend. Jezus wijst daar ook op. De bestaande orde uitdagen om verandering te bewerkstelligen zorgt voor frictie. Volgt er dan een inhoudelijke dialoog en kunnen nieuwe wegen verkend worden? Of wordt polarisatie een gevaarlijke sociale dynamiek die groepen splijt? Wie wegen vindt om daar goed mee om te gaan, is van grote waarde voor de samenleving.

Drie keer de angst overwonnen

Falen, zorgen, reizen

Telkens nieuwe bergen. Omdraaien of verder gaan? Angst voor het onbekende. Faalangst. Te vaak en teveel geef ik gehoor aan die gevoelens. Ga ik niet in op uitnodigingen, laat ik opdrachten en uitdagingen aan mij voorbijgaan. Risicomijding en dus ook groeiremming en gemiste kansen. Ik weet best dat ik op bepaalde gebieden capabel ben en dat een nieuwe horizon verrijking biedt. Ik geloof in beelddrager van God zijn, gezegend worden met Geestkracht en noem maar op. En toch, het woord maar gebruik ik veel en dan volgen terugtrekkende bewegingen. Excuses of zelfs redenen om iets niet te doen. Of nog niet. En hoezo zou God mijn hulp zijn? Ik, met mijn weinig uitgesproken leven, mijn halfslachtig geloof vol twijfels en vragen? Hoe moeilijk kan het zijn om tegen die gedachten van onzekerheid en angst in, het vertrouwen in mijzelf en in mijn door God gegeven leven steviger beet te pakken. Die angsten zitten gewoon in mij. Ik probeer ze aan te kijken, te doorgronden en met mijn weten te pareren. Sterke woorden helpen mij daarbij. Zo lees ik nu in het vastenboekje zinnen die ik doordenk en mij probeer eigen te maken. Ik leer die passages gewoon uit mijn hoofd om ze te kunnen herinneren in onzekere momenten. Iemand vroeg eens: 'In hoeveel woorden moet je het nog horen voordat je weet - nee, beter - voor je gelooft: hij houdt van je?' Ik weet het, maar blijf het me vertellen!

'Jij kijkt vrolijk!', zegt mijn collega. Het klopt, ik voel het zelf. Opgewekt loopt ik door de gangen van het ziekenhuis tussen de afdelingen en mijn kamer. Op die afdelingen valt vaak niets te lachen. Ik luister, leef mee, geconcentreerd. Er is angst voor uitlagen, zorg voor de toekomst, er zijn tranen die mensen liever niet hadden en de vraag: 'Weet u hoe is het om dood te gaan...' Ik heb prachtig werk, maar dat is het niet alleen. Dat ik op de gangen blij ben, is ook omdat ik tot mijn verbazing zo op mijn plek ben.

Twintig jaar geleden stapte ik gedurende mijn ziekenhuisstage nog bijna verlamd van angst op patiënten af. Wie was die man in dat bed? Wat moest ik zeggen? Lag die vrouw wel op mij te wachten? Wat kwam ik in vredesnaam doen? Ik vermoed, dat die patiënten vooral een diep-verlegen vrouw zagen, die ongewild veel te druk was met zichzelf. Ik werd geestelijk verzorger op plekken waar mijn onzekerheid en angst me minder hinderden. Als mensen langer bleven en ik een band kon opbouwen, ging alles goed. Maar een ziekenhuis met al zijn korte contacten bleef me lange tijd schrik aanjagen.

Wat maakt dat ik nu wel met plezier afstap op een onbekende, en ik met lichtheid en een lach meestal het vertrouwen weet te winnen van iemand die zich afvraagt wat hij met een geestelijk verzorger aan moet? Vooral de bemoediging van collega's en supervisors dat ik geen brokken maak en echt kan vertrouwen op mijzelf. Dit gegroeide zelfvertrouwen maakt dat ik steeds meer instrument en steeds minder factor ben in het gesprek. Ik ben er, in alle openheid. Als iemand wil praten: goed. En wanneer dat niet zo is, dan hoeft het niet. Dan vervolg ik mijn dag zonder vrees, met een glimlach.

Een grote zwarte slang in je binnenste, kronkelend en sissend. Een overweldigend gevoel van paniek en benauwdheid, hartkloppingen, angstzweet, het gevoel dat je doodgaat. In de trein, in de bus, in de file, zelfs in de rij bij de kassa, allemaal plekken waar je fysiek of moreel niet 'uit' kunt. Claustrofobie. Ik heb het flink te pakken gehad. De angstklachten waren een begeleidend verschijnsel van een zware overspannenheid, maar ze bleven nadat de overspannenheid voorbij was. Angst hinderde mij enorm in mijn bewegingsvrijheid, want ik moest alles met de auto doen (maar dan de files vermijden!). Ik kon ook niet ontspannen onderuitzakken in een bioscoopstoel ergens middenin een donkere zaal: alleen de gedachte al! Een bevriende psycholoog vertelde mij dat volgens haar alle angsten ten diepste terug te voeren zijn op angst voor de dood. ik weet nog steeds niet of dat zo is, maar ik vind het geen gekke gedachte.

Ik ben van mijn angst afgekomen door gesprekken met een psycholoog, door ademhalingsoefeningen en door heel veel te oefenen met treinreizen. Als ik weer kan trainen, is de rest ook wel weer te doen, was de gedachte. Ik begon samen met een vertrouwd iemand wekelijks een ultrakort traject af te leggen (ik kan me de euforie nog goed herinneren toen dat voor de eerste keer gelukt was!). Langzaam maar zeker werden de trajecten langer en kwam de overstap van de stoptrein naar de sneltrein, net zolang tot ik me weer gewoon kon overgeven aan de rit in de grote blauw-gele tube. Het is al jaren geleden en ik heb alweer vele kilometers gereden en gevlogen (want destijds was het vliegtuig natuurlijk ook geen optie). Maar heel soms, als ik grote emotionele of werkgerelateerde druk ervaar, voel ik de grote zwarte slang zich weer even roeren in mijn binnenste. Ik laat het maar gebeuren, want ik weet dat het snel weer afzakt. Maar overvolle treinen laat ik nog altijd liever aan mij voorbij gaan; dan maar een half uurtje later thuis!

Einde van een tijdperk...

Rol van het OKOF na 130 jaar uitgespeeld

Emile Verhey | voorzitter

Het Oud-Katholiek Ondersteuningsfonds werd in 1887 opgericht om steun te bieden aan de oud-katholieke beweging en armlastige parochies. Binnen enkele jaren ontwikkelde de vereniging met lokale afdelingen zich tot het forum binnen de kerk. De jaarlijkse Algemene Vergadering bood als een van de weinige plekken in de kerk de gelegenheid om voorstellen voor algemeen beleid naar voren te brengen. Zo werd er gesproken over het opheffen van het celibaat en werd er in 1906 voor de eerste maal voorgesteld een synode in te stellen. Maar ook onderwerpen als een goede oudedagsvoorziening voor geestelijken en een opleiding voor organisten kwamen aan bod. In de lokale afdelingen werden veel lezingen belegd om de oud-katholieke beweging en haar wortels bekendheid te geven.

Nadat een minimaal vermogen bij elkaar was gebracht, kon ook de financiële steun vorm krijgen. Verschillende kerken zijn met steun van het OKOF gebouwd, maar ook talloze andere initiatieven, zoals de Missie Sint Paulus en de Bibliotheek 'Pascal' konden op een bijdrage van het fonds rekenen. In de laatste decennia waren de financiële bijdragen met name gericht op het

jongerenwerk (project catechese en de jongeren-pastor), het behoud van het kerkelijk erfgoed (de aanstelling van een consulent) en de publiciteit in de breedste zin (jubileumuitgave parochies, De Oud-Katholiek e.d.).

Het verenigingsleven nam snel af in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw en de synode had de rol van forum inmiddels overgenomen, bleef over het fonds. Uiteindelijk kwam het bestuur tot de slotsom dat alleen de instandhouding van het fonds geen doel op zich kan zijn. Het vermogen is nu overgedragen aan de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, maar wel onder de strikte voorwaarde dat het alleen kan worden besteed aan doelen die het fonds de afgelopen jaren nauw aan het hart hebben gelegen.

Het bestuur dankt alle geloofsgenoten die in de voorgaande decennia het OKOF zo van harte hebben gesteund met een bijdrage in welke vorm dan ook. In die gevallen waarbij het OKOF in testamenten nog wordt begunstigd, is het verstandig deze vermelding te laten vervallen of te wijzigen, aangezien het OKOF als rechtspersoon ophoudt te bestaan.

Hostiebakkerij, African Sisters of St. Mary in Tanzania
(foto André Golob)

Lasseropleiding op de Filippijnen

Een pastoor uit het bisdom Kindu, Congo
(foto: bisschop Masimango)

Bisschop Makumbi, Oeganda,
(foto: Urs Müller)

Vluchtelingenkamp Marratane bij Nampula,
vastenactie 2016, (foto: bisschop Manuel Ernesto)

Opvang alleenstaande (te) jonge moeders,
Mozambique

In het spoor van Paulus

Jubileumtour Missie St. Paulus

Inge van Maaren

“Kom over en help ons’. Dit hoorde Paulus in een droom. Hij stak vervolgens over van Turkije naar Griekenland en verkondigde het Evangelie ook daar. Zo verbond hij door het Evangelie culturen en continenten met elkaar. Dit is een belangrijk deel van het goede nieuws van Jezus Christus: mensen kunnen in één gemeenschap samenleven, met al hun verschillen.’ Een citaat, afkomstig van de website stpaulus.okkn.nl.

Voor de Bisschoppelijke Commissie Sint Paulus Missie en Diaconaat is 2017 een bijzonder jaar. Sinds 1967, vijftig jaar geleden, ondersteunt Sint Paulus namens de Oud-Katholieke Kerk van Nederland met name zusterkerken in het buitenland bij hun missionaire en diaconale taken. Sint Paulus bouwt voort op bestaande internationale en oecumenische contacten met kerken in de verschillende landen. Doordat er direct contact is met plaatselijke bisschoppen en priesters, is men goed op de hoogte van de voortgang en ontwikkelingen in de verschillende projecten.

In 2017 en 2018 wil men ter gelegenheid van het jubileum graag alle oud-katholieke parochies een bezoek brengen met de jubileumtour ‘In het spoor van Paulus’. Tijdens zo’n bezoek zal het gesprek met elkaar over missie en diaconaat centraal staan. De tour gaat zo een stapje verder dan het onder de aandacht brengen van de projecten. In het gesprek gaat het ook over relaties, met onze naasten dichtbij en ver weg en met andere kerken. En over de verantwoordelijkheid die wij in dezen als christenen hebben. De start van de jubileumtour is in Gouda op 14 mei aanstaande. Alle parochies worden gedurende de komende maanden benaderd, maar wie in verband met een jaarplanning al eerder een datum van bezoek wil afspreken, kan alvast contact opnemen via secretaris@stpaulus.okkn.nl. Op de website stpaulus.okkn.nl kunt u verder lezen over onder andere de projecten van Sint Paulus en de samenwerkingsverbanden. Ook verslagen, zoals dat van het recente bezoek van bisschop Manuel Ernesto van Niassa (Mozambique) aan Nederland in januari jongstleden, vindt u terug op de website.

LF 2017 Lekenforum

Tijdens het Internationaal Oud-Katholiek Congres in 1990 werd tot oprichting van een zogenoemd 'lekenforum' besloten. Sedertdien ontmoeten geïnteresseerde leken elkaar met het doel oud-katholiek uit andere landen en gemeenten te leren kennen. In het Oostenrijkse Wels wordt van 23 tot 27 augustus 2016 het Lekenforum 2017 gehouden. Het thema van deze - Duitstalige - bijeenkomst, 'Warum Christ-/Altkatholisch - werden wir heute noch gebraucht?', wordt uitgewerkt in lezingen en workshops, besproken en bepeinsd. Natuurlijk is er ook alle ruimte voor ontspanning en het bezoeken van de mooie omgeving. De locatie, Bildungshaus Schloss Puchberg, gelegen tussen Salzburg en Linz, is goed bereikbaar met zowel openbaar vervoer als de auto. De kosten voor vier overnachtingen en volpension liggen tussen de € 310 en € 338 per persoon. Deelnemen zonder te overnachten in Schloss Puchberg is ook mogelijk. Aanmelden tot 1 juli aanstaande. Voor meer informatie en aanmelden: <https://laienforum.info>. Via deze website kunt u ook de nieuwsbrief aanvragen.

Petrus Rots of losse zwerfsteen?

Was de discipel en apostel Petrus een messiasbelijder of een satan, een haantje de voorste of een dienaar, een rots of een losse zwerfsteen? De vier evangelies zijn het daarover onderling niet eens, en waar Petrus in de traditie de founding father van de Sint-Pieter werd, krijgt hij in de exegese van de afgelopen veertig jaar een veel kleinere plaats toebedeeld. In het boek *Steenrots of struikelblok* bieden de auteurs Henk Janssen ofm en Klaas Touwen - rooms-katholiek en protestants - een grondige uitleg van sleutelteksten van en over Petrus en tonen ze de huidige stand van het Petrusonderzoek. Ze maakten gebruik van de beschikbare bronnen, zoals de evangelies, Handelingen, de beide Petrusbrieven en enkele apocriefe geschriften. De centrale rol die Petrus in de synoptische evangelies is toebedeeld, wordt in het Johannesevangelie door Marta en Maria overgenomen. Die zegsman van de leerlingen moet de eerste plaats delen met anderen. Het boek van 112 pagina's kost € 15,95 en wordt uitgegeven door Skandalon: www.skandalon.nl.

Waarheid en transparantie Denken in de Driehoek

De massieve waarheid van fundamentalistische overtuigingen sluit elke nuance uit en staat daarom een betekenisvol begrip van de werkelijkheid in de weg. Waarheid is nooit zwart-wit, maar altijd getekend in grijs tinten en veel minder prettig dan predikers, partij-gangers en politici ons willen doen geloven. Maar willen we de waarheid wel kennen? Stevo Akkerman en Ruben van de Belt gaan in Utrecht op woensdag 17 mei in gesprek met elkaar en met het publiek. Stevo Akkerman is columnist en redacteur van dagblad Trouw. In zijn publicaties laat hij zien dat onder de vlag van sterke overtuigingen nooit meer dan wankele waarheden schuilgaan. Ruben van de Belt, masterstudent theologie en rechten en winnaar van de StudentTalent Award, is actief voor de ChristenUnie. Het gesprek begint om 20.00 uur in In de Driehoek, Willemsplantsoen 1c, en wordt afgerond om 21.30 uur. Daarna is er gelegenheid om na te praten en de sprekers te ontmoeten. De toegang is gratis en aanmelden is niet nodig. [Facebook: DenkenInDeDriehoek](https://www.facebook.com/DenkenInDeDriehoek).

Officiële berichten

De Aartsbisschop van Utrecht heeft:

- met ingang van 1 januari 2017 mw. H.W. Romeijn-van Berkel benoemd tot lector van het Aartsbisdom Utrecht, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 1 januari 2017 dhr. J.J. de Zwarte eervol ontslag verleend als kerkmeester van de parochie van de H. Johannes de Doper te Gouda.
- met ingang van 1 januari 2017 dhr. R.W. Verheul eervol ontslag verleend als kerkmeester van de parochie van de H.H. Maria, Jakobus en Gertrudis te Utrecht.
- met ingang van 1 januari 2017 dhr. Th.I. Korteling eervol ontslag verleend als kerkmeester van de parochie van de H.H. Petrus en Paulus te Rotterdam.
- Op 21 januari 2017 de weleerwaarde vrouwe J.J. Eilander-van Maaren en de weleerwaarde vrouwe L.M. van Straaten tot priester gewijd in de kathedrale kerk van Ste Gertrudis te Utrecht.

De bisschop van Haarlem heeft:

- met ingang van 1 januari 2017 dhr. E.C. Smit herbenoemd tot kerkmeester van de parochie van de H.H. Petrus en Paulus en de H.H. Johannes en Willibrordus te Amsterdam, voor een periode van vier jaren.

Het Collegiaal Bestuur heeft:

- met ingang van 1 januari 2017 de weleerwaarde vrouwe L.M. van Straaten benoemd tot lid van de Biscopelijke Commissie voor de Liturgie, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 1 september 2016 de zeereerw. hr. dr. M. Ploeger tot voorzitter van deze commissie benoemd, eveneens voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 1 januari 2017 de zeereerw. hr. J. Dejonge, dhr. W.H. Groen, dhr. H. Hijzen en de zeereerw. hr. drs. H.A. Schoon eervol ontslag verleend als leden van het bestuur van het Pensioenfonds van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland.

Het Episcopaat heeft:

- met ingang van 1 februari 2017 Mw. A. Noort benoemd tot lid van de Toetsingscommissie Kerkelijke zending, voor een periode van vier jaren.

Namens het Collegiaal Bestuur,
M. Konings-Roobol, secretaris.

Agenda

- 01 juni:** Provinciale Synode
- 07 juni:** Emeritikring
- 10 juni:** Bisdomdag Utrecht
- 15-18 juni:** Vrouwenontmoetingsdagen (okvib.okkn.nl)
- 18-22 juni:** Internationale Oud-Katholieke Bisschoppenconferentie, Polen
- 25 juni:** Symposium Ambt en Spiritualiteit
- 25 juni:** Zomerfeest aartsbisdom Utrecht
- 08 juli:** Jongerendag bisdom Haarlem
- 25 aug:** Internationale werkweek oud-katholieke spiritualiteit
- 14 okt:** Bisdomdag Haarlem

Meer info: www.okkn.nl

Ambt en Spiritualiteit

Hebben voorgangers en pastores een andere spiritualiteit? Doet het ambt iets positiefs met geloofsbeleving of staat het ambt spiritualiteit in de weg? Vragen die verkend zullen worden tijdens het *symposium Ambt en Spiritualiteit* op 25 juni aanstaande in de parochiezaal van de oud-katholieke kerk in Amsterdam. Sprekers uit verschillende tradities en ambten geven vanuit hun eigen ervaring hier hun perspectief op. Onder hen onder andere zuster Rebekka Willekes, priorin van de priorij Klaarland (Trappisten), p. Jos Moons SJ, studentpastor en promovendus aan de Tilburg School of Catholic Theology en dr. Mattijs Ploeger, oud-katholiek priester, rector van en docent voor systematische theologie en liturgiewetenschap aan het oud-katholiek seminarie. Het programma begint om 14.00 uur en sluit af om 17.00 uur met een vesper.

Colofon

De Oud-Katholiek is een periodieke uitgave van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, verschijnt zeven keer per jaar en wordt verspreid op alle oud-katholieke adressen in Nederland.

Redactie

Yvonne van Doesum, Robert Frede, Wilma Kramer, Inge van Maaren, Marieke Ridder, Louis Runhaar, Dio van Maaren.

Redactieadres

redactie@okkn.nl of:
Kamerlingh Onnesweg 167
1223 JE Hilversum

Vormgeving

Sync. Creatieve Producties, Hilversum

Productie

Nilsson, Goes
ISSN 0 167 3963

Redactiesluiting: 17 mei 2017

De volgende Oud-Katholiek verschijnt eind juni 2017.

Abonnement

Bent u niet oud-katholiek maar wilt u deze uitgave wel graag ontvangen? Voor € 25,- per jaar zenden wij u het blad graag toe. Een briefje met volledige adresgegevens kan naar: registratie De Oud-Katholiek, Koningin Wilhelminalaan 3, 3818 HN Amersfoort. Of: info@okkn.nl
Giften welkom op: NL06ABNA0214190129 t.n.v. Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort.

Verantwoording foto's (voor zover bekend):

Voorzitter: Goya: Disparate de miedo (Dwaasheid van de angst); ets, aquatint (drukproef postuum geprint, circa 1854-1863.) p.2: Pexels; p.2 inzet: Dio van Maaren; p.6: free pictures clipart; p.12: ParmaMelor_AMO_TMO_2009279_lrg; p.14: polarisatie.nl; p.16: Suzanne Klaver; p.17: Inge van Maaren; p.18: Publicdomainpictures.net_the-man-face-in-the-hands.

Bisdomdag
Zaterdag 10 juni 2017

Vele gaven, één Geest,
vele gaven, één kerk!

Rond zin en samenhang
van het bisdom Utrecht

10.00 - 16.00 uur
Ste. Gertrudiskathedraal,
Willemsplantsoen 2, Utrecht
Aanmelden voor 1 juni:
jutta@okkn.nl

Bisdomdag
zaterdag 14 oktober

Alle verwachting
te boven!

Over dertig-, zestig- en honderd-
voudig oogsten (Mc. 4:8)

10.30 - 18.00 uur
Kathedraal HH. Anna & Maria,
Kinderhuisingel 76, Haarlem

De bisdomsdag **van het bisdom Utrecht**, op 10 juni, begint om 10.00 uur met een eucharistieviering. Dan volgt een inleiding over: 'Waarom hebben we eigenlijk bisdommen en wat betekent dat voor ons als kerk en parochies?' De bisschop vertelt over zijn persoonlijke ervaringen in zijn werk en wij kunnen hem bevragen. Maar we wisselen ook onze ideeën uit over de sterke (en zwakke) kanten van onze eigen parochies en die van de ander. Een lichte toets wordt aangebracht met cabaret en een 'pubquiz' en natuurlijk sluiten we af met een borrel, zo rond 16.00 uur. Dus kom en doe mee! Voor kinderopvang (3-12 jaar, even opgeven bij michael@okkn.nl) wordt gezorgd. **Aanmelden voor 1 juni: jutta@okkn.nl**

De bisdomdag, bestemd voor alle parochianen, vrijwilligers en geestelijken **van het bisdom Haarlem**, wordt gehouden op zaterdag 14 oktober. Het thema van de dag is: Alle verwachting te boven - over dertig-, zestig- en honderdvoudig oogsten (Mc. 4:8). De bisdomdag begint om 10.30 uur (inloop vanaf 10 uur) in de kathedraal in Haarlem en zal eindigen met een gezamenlijke maaltijd rond 18.00 uur. Het belooft een feestelijke dag te worden, waarin ruimte is voor ontmoeting en gezelligheid, en met onderdelen die inspireren en waarvan te leren valt. Meer info volgt via www.okkn.nl.